

Baard Herman Borge ¹, Grete Hagebakken ¹,
Cathrine Lindrupsen ², Sunniva Dahl Thorsen ³

1. UiT Norges arktiske universitet

2. UNN Harstad

3. NHC - Norlandia health & care group

Kontakt: baard.h.borge@uit.no

Altruisme versus egennytte: Motivasjonen bak sykepleierstudenters studievalg

Abstrakt

I denne artikkelen undersøker vi hva som, tross lave søkertall og negativ medieomtale, motiverer unge mennesker til å studere sykepleie. Studien setter søkelys på skillet mellom altruistisk og egennyttig motivasjon, og sammenligner dessuten sykepleiestudenter på bakgrunn av deres kjønn, alder, tidligere arbeidserfaring og hvilken prioritet de ga studiet da de søkte.

Kvantitative data ble samlet inn i en digital spørreundersøkelse våren 2023, og analysert med SPSS 29. Hypotesene ble testet ved hjelp av Pearson korrelasjon, F- og t-test. Utvalget besto av 109 sykepleiestudenter ved to utdanningsinstitusjoner, som selv valgte å delta. Altruistisk og egennyttig motivasjon ble operasjonalisert i form av 16 påstander, som igjen ble brukt til å konstruere to indekser.

Resultatene tyder på at sykepleierstudenter motiveres av både altruistiske og egennyttige motivasjonsfaktorer, men med en overvekt av altruistisk motivasjon. De to dimensjonene står ikke i et motsetningsforhold til hverandre. Det var liten forskjell i motivasjonen til ulike grupper. Den eneste av de undersøkte bakgrunnsvariablene som ga signifikant utslag var tidligere erfaring fra omsorgsarbeid.

Empiri som belyser studentenes motivasjon, kan bidra til mer målrettet rekrutteringsarbeid. Dagens sykepleierstudenter fremstår som en homogen gruppe med hensyn til motivasjon, men studien reiser samtidig spørsmål om deres vekt på altruistiske verdier skiller dem fra andre utdanningsøkere. Hvis ungdommens egenorientering forsterkes, mens altruismen svekkes, kan man forvente enda større utfordringer med rekruttering av sykepleierstudenter i fremtiden. En slik situasjon vil medføre behov for ytterligere nytenkning for at yrket skal gjøres attraktivt for nye generasjoner.

Emneord: Altruisme, egennytte, survey, utdanningsvalg, rekruttering.

Innledning

Hvordan finne den riktige balansen mellom elendighetsbeskrivelsene og det viktige arbeidet vårt? Jeg satt og snakket med noen unge mennesker om valg av utdanning og yrke. Som tidligere lektor på sykepleierutdanningen var det naturlig å spørre om de kunne tenke seg å studere sykepleie. «Nei» kom det kontant. Det kunne de ikke tenke seg, og de begrunnet det godt (Hegertun, 2023).

Rigmor Wold Hegertun har vært med å utdanne mange sykepleiere. Hun stiller spørsmål ved om det kommer godt nok frem i den offentlige debatten hva faget er, og hva kompetansen består i. Hun spør om de gjentatte beskrivelsene av dårlige arbeidsforhold og dårlig lønn skremmer unge mennesker fra å velge sykepleierutdanningen.

Statistikken viser at antall søknader til sykepleierutdanningen går ned i Norge. I 2023 viser tall fra «Samordna opptak» at antall søkere er det laveste på ti år, og fra 2022 til 2023 var det en nedgang på 10,4% (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2023). Tall fra NAVs store bedriftsundersøkelse viser at Norge i mai 2023 manglet 4.650 sykepleiere (Nav, 2021). Dette er ikke bare en norsk utfordring, vi ser det samme i resten av Norden, og kanskje særlig i Danmark (Pedersen, 2022). Det er også en utfordring å få de som har gjennomført utdanningen til å arbeide som sykepleiere. Flere norske studier har undersøkt motivasjonen til sykepleierstudenter, og hva som motiverer eller demotiverer sykepleiere i deres arbeid (Berge & Eilertsen, 2020; Caspersen, 2006; Kyllingstad & Kristoffersen, 2022; Lengard 2018; Tveit, 2008). Sykepleierstudenters motivasjon har også vært studert i en rekke andre land, og i ulike kulturer som Sverige (Nilsson & Warrén Stomberg, 2008), Finland (Flinkman & Sälenterä, 2015; Mäenpää et al., 2020), Iran (Shakurnia et al., 2015), Irland (Timmins et al., 2018), Albania og Kosovo (Kraja et al., 2022; Kraja et al., 2024), Tyrkia (Gol, 2018; Cifti et al., 2021), Australia (Parker et al., 2014), Brasil (Bernadino et al., 2015), Kina (Gu et al., 2023) og Marokko (Ait Ali et al., 2024). Alle studiene anerkjenner at motivasjonen til denne studentgruppen har avgjørende betydning for å sikre fremtidens helsetjenester. Interessen for tematikken på tvers av landegrenser viser at dette langt fra er en utfordring kun i Norge og Skandinavia, men et globalt fenomen.

SSB rapporterte i 2019 at i Norge har én av fem nyutdannede forlatt yrket 10 år etter endt utdanning (Skjøstad et al., 2019). Hjemås og Syse (2023) har dessuten funnet at det ikke finnes en stor reserve av sykepleiere som kan lokkes tilbake til helse- og omsorgstjenesten, fordi mange ferdigutdannede velger å jobbe i andre sykepleierelevante stillinger.

Bakgrunn

Denne studien bygger på et spørreskjema besvart av 109 sykepleierstudenter, og setter søkelys på hva som, tross synkende søkertall og negativ medieomtale, motiverer dagens studenter til å velge sykepleierutdanning. Temaet ble i 2008 behandlet i en doktorgradsavhandling (Tveit, 2008), som på basis av kvalitative intervjuer med 15 sykepleierstudenter gjennom tre år også tok for seg hvordan deres motivasjon utviklet seg i løpet av studiet. Studentene framsto gjennom hele undersøkelsesperioden som motiverte, engasjerte og optimistiske. Deres opprinnelige motivasjon for å søke sykepleierstudiet var i stor grad selvorientert, med vekt på nære relasjoner, spenning, mening og opplevelser. Samtidig ble utdanningens sterke vektlegging av sykepleie

som omsorg også godt mottatt, og forsterket altruisme som motivasjon. Et hovedfunn var at de gjennom studiet utviklet en balansert motivasjon, som kombinerte en omsorgsorientering med et fokus på seg selv og egne behov (Tveit, 2008).

Altruisme og egennytte, to begreper som også sto sentralt i den eldre forskningsrapporten, er i denne studien brukt til å operasjonalisere, og måle, ulike former for motivasjon blant søkere til sykepleierstudiet. Altruisme beskrives som en uselvvisk holdning, der det å bry seg om andres velferd er et mål i seg selv (Wilson, 2015). Cifti et al. (2022, s. 1783) poengterer at «altruisme er assosiert med medfølelse, vennlighet, engasjement og empati overfor pasienter og deres familier, og det motiverer sykepleiere til å beskytte pasientenes verdighet og gi dem en trygg omsorg.». Kraja et al. (2024, s.124) understreker også at høye altruistiske verdier hos sykepleierstudenter vil bidra til høyere motivasjon og tilfredshet og øke kvaliteten og sikkerheten til pasientene. Det er derfor viktig å undersøke altruismenivåene til sykepleierstudenter, og faktorene som påvirker dem. Dette er også i tråd med funn fra en tyrkisk studie (Gol, 2018), som finner at studenter med høyt nivå av altruisme hadde en mer positiv holdning til sykepleie som profesjon.

August Comte (1798-1857) var trolig den første til å formulere altruismebegrepet i faglig sammenheng. Han omtalte det «altruistiske instinkt» som en indre tilbøyelighet til sympati med andre mennesker. Denne sosiale sympatien dannet grunnlaget for en moralsk innstilling og en fellesskapsorientert livsform (Wilson, 2015). «Kall» er et begrep som tradisjonelt er knyttet til sykepleie, og som kan relateres til altruisme. Begrepet brukes vidt og med ulike valører, men sentralt ligger det at kallet er en tjeneste for andre og tradisjonelt har vært knyttet til kristen tro (Martinsen, 2000).

Egennyttig motivasjon framstilles ofte som motsatsen til en altruistisk. Egennytte i rendyrket form defineres som handling foretatt kun for å oppnå personlige fordeler (Cropanzano et al., 2005), og har med røtter i Hobbess filosofi blitt framstilt som det sterkeste menneskelige motivet (Miller, 1999). Både Tveit (2008) og Dæhlen og Abrahamsen (2008) hevdet i 2008 at sykepleierstudenter var blitt mer opptatt av egennytte enn tidligere. Denne tendensen kan forstås i lys av at offentlig sektor de siste tretti år har vært preget av store reformer inspirert av New Public Management (NPM) (Busch et al., 2011; Christensen & Lægreid, 2007). Ideen er å overføre prinsipper fra privat næringsliv til offentlig sektor, med sikte på økt effektivitet gjennom å dempe byråkratisering og øke innflytelsen til medarbeidere og brukere av offentlige tjenester. NPM har høstet kritikk grunnet for mye vektlegging av økonomiske mål, og fordi en konsekvens kan være at viktige verdier i offentlig sektor, som likeverd, forutsigbarhet og tilgjengelighet blir nedprioritert (Busch et al., 2011). NPM bygger på en markedsliberalistisk ideologi som oppmuntrer til fokus på egennytte gjennom konkurranse og belønningssystemer, og i kjølvannet av reformene hevdes det at egennytte har blitt en mer sentral verdi også for ansatte i offentlig sektor (Busch et al. 2011). Ifølge Timmins et al. (2018, s. 3688) er det en pågående debatt om det grunnet effektivitetskrav er i ferd med å skje en forvitring av tradisjonelle omsorgsverdier i helsetjenesten. Det understreker at sykepleie, mer enn andre yrker, er et verdibasert yrke som har en lang historie med en sterk verdibasert kjerne, og derfor er det særlig viktig å se nærmere på denne utviklingen.

Forskningsspørsmålene vi stiller er: Hva er i dag den primære motivasjonen for å søke sykepleierutdanning? Og finner vi forskjeller i motivasjon blant ulike grupper søkere? I studien

ser vi på betydningen av alder, kjønn, tidligere arbeidserfaring og om studentene hadde sykepleie som sitt førstevalg eller ikke.

Metode

Artikkelen anvender data fra en Nettskjema-survey blant 2.200 sykepleiestudenter på alle tre årstrinn ved to norske utdanningsinstitusjoner. De 109 respondentene besto av 12,8% menn (N=14) og 87,2% (N= 95) kvinner. 77% var i alderen 18-26 år. 16,4% var i alderen 27-36 år og 6,4% var over 37 år. 88,1% hadde sykepleierstudiet som sin førsteprioritet. Studentene ble gitt tilgang til undersøkelsen via Facebook og læringsplattformen Canvas. De skulle også bli informert om undersøkelsen av fagansatte, men det er usikkert i hvilken grad det ble gjort. Surveyen var en tverrsnittstudie gjennomført på under en uke i vårsemesteret 2023. Vi brukte et egenkomponert spørreskjema, som var gjennomlest av 10 frivillige i målgruppen som ikke deltok i surveyen. Etter gjennomlesning ga testgruppen flere råd om justeringer, hvorav enkelte ble fulgt opp.

Motivasjonsbegrepet krever en tydelig konkretisering, da det er et abstrakt og subjektivt begrep som ikke kan observeres direkte. Vi må derfor gjøre begrepet målbart gjennom å utvikle konkrete indikasjoner ved det (Jacobsen, 2022; Lillemyr, 2007). Vi har lagt mye arbeid i å operasjonalisere altruistisk og egennyttig motivasjon, men validiteten kan alltid diskuteres (Jacobsen 2022; Thrane, 2023). Rekrutteringen av respondenter er basert på selvutvelgelse, en strategi som kan føre til skjeve utvalg (Jacobsen, 2022). Vi anser imidlertid vårt utvalg som rimelig representativt for populasjonen, og det muliggjør en forsiktig generalisering av resultatene (Wolf et al., 2016). Det er ingen enkel sammenheng mellom svarprosent og representativitet. Selv en lav svarprosent kan gi representative resultater, forutsatt at det er tilfeldig hvem som velger å svare (Hellevik, 2015). Kjønn- og aldersfordelingen i utvalget ligner populasjonen av sykepleierstudenter i Norge. I tillegg er både 1., 2. og 3. årstrinn, som i analysen behandles under ett, godt representert med henholdsvis 25 (23 %), 35 (32 %) og 49 (45 %) deltakere. Det er heller ingen spesiell grunn til å anta at det foreligger noen form for holdningsmessig skjevhet i utvalget. Undersøkelsens tema var ukontroversielt og spørsmålene bevisst nøytralt formulert.

Altruistisk og egennyttig motivasjon ble operasjonalisert som 16 påstander, presentert i tilfeldig rekkefølge. Respondentene krysset av på en fem-punkts Likert-skala (Jacobsen, 2022). For å skape variasjon var tre av påstandene negativt formulert, de andre positivt (Jacobsen, 2022). I tillegg ble deltakerne spurt om kjønn, alder, studieår, og om sykepleierstudiet hadde vært deres førstevalg. For å begrense antall spørsmål spurte vi verken om tidligere utdanning, sivilstatus eller andre forhold som ikke hadde relevans for noen av våre hypoteser. Data fra surveyen ble bearbeidet og analysert i SPSS, versjon 29 (SPSS Inc., 2009). På basis av de 16 påstandene ble det laget en indeks for hver av de to motivasjonstypene, begge basert på 8 variabler (Thrane, 2023). Den interne konsistensen til indeksene ble undersøkt ved hjelp av Cronbach's Alpha (Thrane, 2023). Testen viste at altruismeindeksen har høyere reliabilitet (0,7) enn den som måler egennytte (0,4), men de to indeksene sammenlignes ikke noe sted i analysen. Egennytteindeksen brukes bare i testen av H2, der den korreleres med altruismeindeksen. De øvrige hypotesetestene som bruker korrelasjon eller sammenligner gruppegjennomsnitt dreier seg om hvordan graden av altruisme varierer. For å teste hypotesene benyttet vi Pearson's r-korrelasjon, F-test og t-test, alle tre med et signifikansnivå på 0,05.

Studien tilfredsstiller forskningsetiske krav om informert samtykke, respekt for privatliv og korrekt presentasjon av data. Spørreskjemaet hadde en innledende informasjonsdel og deltakelsen var frivillig. Den innsamlede informasjonen var lite sensitiv og ble dessuten gitt anonymt. Det var derfor ikke nødvendig å søke konsesjon for å gjennomføre surveyen.

Resultater

Undersøkelser viser at både sykepleiestudenter og sykepleiere i større grad enn for noen tiår siden vektlegger inntektsnivå, jobbsikkerhet, selvutvikling og interessante arbeidsoppgaver. Dette betraktes som et "kulturelt skifte" (Busch et al., 2011; Dæhlen og Abrahamsen, 2008). På denne bakgrunnen formulerer vi følgende hypotese (H1): *Dagens sykepleierstudenter motiveres oftere av egennytte enn av altruisme.*

Tabell 1

Altruismeindeks	Gjennomsnitt	Egennytteindeks	Gjennomsnitt
Jeg ønsket å jobbe med mennesker	4,69 (N=108)	Hadde jobbet innen helse tidligere og ønsket å øke kompetansen min	3,51 (N=107)
Viktig å bidra i samfunnsviktige oppgaver	4,31 (N=108)	Arbeidsdagen virket spennende	4,57 (N=108)
Hadde ønske om å hjelpe andre	4,78 (N=108)	Stor grad av selvstendighet i yrket	3,91 (N=106)
Familie og venner sa jeg hadde omsorg for andre	4,53 (N=106)	Fast jobb hadde betydning	3,86 (N=109)
Har alltid sett for meg å jobbe i helseomsorgen	3,51 (N=106)	Mulighet for videreutdanning hadde betydning	3,70 (N=108)
Hadde ønske om å være til nytte for andre	4,78 (N=108)	Inntekt hadde betydning	2,82 (N=108)
Synes arbeidsoppgavene virket meningsfulle	4,65 (N=108)	Mulighet for full stilling var viktig	4,13 (N=108)
Kjente på et ansvar for å hjelpe andre	4,17 (N=108)	Å bli sykepleier ville gi spennende arbeidsoppgaver	4,56 (N=108)
Gjennomsnittssvar	4,41	Gjennomsnittssvar	3,88

Tabell 1 viser gjennomsnittssvar på de 16 påstandene. Spørsmålene var lukket med en skala fra helt uenig (1) til helt enig (5). Tabellen tyder på at begge motivasjonstypene hadde betydning, men også på at altruisme var viktigere enn egenorientering. Respondentene sa seg oftere enig eller helt enig i påstandene som gjaldt altruisme, enn i de som gjaldt egennytte. Gjennomsnittssvarene var henholdsvis 4,41 og 3,88. Av altruismepåstandene fikk bare én en gjennomsnittsskåre under 4. Blant påstandene som utgjorde egennytte-indeksen var det større spredning i skårene, og påstanden om betydningen av inntekt hadde den laveste skåren av alle (2,82). H1 ble altså falsifisert.

Som nevnt er det vanlig å se en motsetning mellom altruisme og egennytte. Dæhlen og Abrahamsen (2008) påpeker at profesjonsdebatten i sykepleierfaget står mellom altruisme og egennytte, og viser til at sykepleiere har blitt mer opptatt av egennyttig motivasjon gjennom de

siste tiårene. Sykepleieryrket er en regulert profesjon med klare krav til utdanning, etisk praksis og kompetanse. De egennyttige verdiene knyttet til profesjoner bygger, ifølge Dæhlen og Abrahamsen, på en verdiforankring i strid med verdier som historisk sett har vært motivasjonen for å slutte seg til yrket, som omsorg, moralske handlinger og religiøse plikter. Spørsmålet er om dette svekker graden av altruistisk motivasjon? Vi formulerer følgende hypotese (H2): *Når graden av egennyttig motivasjon øker, reduseres graden av altruistisk motivasjon.*

Tabell 2.

Indeks		Pearson's r-korrelasjon	Signifikans
Altruisme	N=100	0,479**	< ,001
Egennytte			

Vi forventet her en signifikant negativ samvariasjon. Vi fant imidlertid en relativt sterk, positiv korrelasjon (0,479) mellom de to variablene, med en signifikans på <0,001. Når den altruistiske motivasjonen øker, så øker også den egennyttige motivasjonen. H2 ble dermed falsifisert.

Både 18-19 åringer, og noe eldre personer søker opptak på sykepleierstudiet. Hva betyr alder for motivasjonen? Forskere har avdekket tendenser blant dagens ungdom som tyder på at det å velge tradisjonelle velferdsyrker, som sykepleie, kan være i utakt med det ungdomskulturelle bildet. Berge og Eilertsen (2020) skriver at et økende søkelys på «selvet» ser ut til å prege ungdomskulturen, og Anderson m.fl. (2017) peker på at unge voksne i dag er opptatt av individualisme, balanse mellom arbeid og fritid, og ytre belønninger. Det kan derfor tenkes at dagens unge preges mer av egennyttig motivasjon enn tidligere, og at det innvirker på deres valg av utdanning. Vi formulerer følgende hypotese (H3): *Unge sykepleierstudenter er mindre altruistisk motivert enn eldre.*

Tabell 3.

Aldersgruppe	Gjennomsnitt på altruisme-indeks	F-verdi	F-signifikans
18-22 år (N=49)	36,12	2,349	0,060
23-26 år (N=31)	33,68		
27-31 år (N=9)	35,89		
32-36 år (N=6)	34,50		
> 36 år (N=7)	37,29		
N=102	35,34		

I tabell 3 forventet vi en signifikant forskjell mellom aldersgruppene, der gjennomsnittsskåren ville stige med økende alder. Forskjellen mellom gruppene var imidlertid ikke signifikant på 0,05-nivå. Det var heller ikke noe klart mønster i hvordan gjennomsnittene fordelte seg mellom alderskategoriene. Det indikerer at det ikke er samvariasjon mellom alder og grad av altruisme. Altruisme øker ikke med stigende alder, og funnet falsifiserer dermed vår tredje hypotese.

Hvilken innvirkning har kjønn på typen motivasjon for å søke sykepleierutdanning? Tidligere

studier viser at kvinner ved valg av utdanning og yrke legger mer vekt på altruistiske verdier, som meningsfulle oppgaver og det å hjelpe andre, mens menn i større grad vektlegger høy inntekt, jobbsikkerhet og muligheter for karriereutvikling (Skårbrevik, 2009). En ny studie tyder imidlertid på at graden av altruistisk motivasjon er like stor hos begge kjønn, selv om de vektlegger ulike forhold. Mens faglige interesser og forventninger om å kunne prioritere familieliv er mer vektlagt hos kvinnelige sykepleierstudenter, ønsker menn oftere å jobbe utenfor tradisjonell sykepleie, og det allerede fra første studieår (Maurud et al., 2022). Vi formulerer følgende hypotese (H4): *Kvinnelige sykepleierstudenter er mer altruistisk motivert enn mannlige.*

Tabell 4.

Kjønn	Gjennomsnittsskåre på altruisme-indeksen	T-verdi	T-signifikans
Kvinne	35,42 (N=90)	0,533	0,298
Mann	34,75 (N=12)		

Kvinner (gjennomsnittsskåre 35,42) viste seg som antatt å skåre noe høyere enn menn (gjennomsnittsskåre 34,75) på altruismeindeksen. Forskjellen mellom kjønnene i tabell 5 er imidlertid for liten til å anta at den også finnes i populasjonen, fordi t-verdiens signifikans er på 0,298. Hypotesen ble dermed falsifisert.

Kan tidligere yrkeserfaring ha betydning for studentenes motivasjon? Tidligere forskning hevder at et individ som har utviklet en profesjonell identitet er bevisst på yrkets egenskaper, verdier, holdninger, etiske retningslinjer, ferdigheter og kunnskap (Caspersen, 2006). Personer som tidligere har arbeidet innen helse- og omsorgsfeltet har direkte erfaring med flere av elementene som definerer en "god sykepleier". Kan studentene det gjelder ha utviklet sin profesjonelle identitet allerede før de søker studiet, slik at motivasjonen deres i større grad er preget av altruistiske verdier? Vi formulerer følgende hypotese (H5): *Sykepleierstudenter som har jobbet innenfor helse- og omsorgsykker før studiet er mer altruistisk motivert enn andre.*

Tabell 5.

«Har jobbet innen helse tidligere og ville øke kompetansen min»	Gjennomsnitt på altruisme-indeksen	T-verdi	T-signifikans (ensidig test)
Nei (Alle som svarte 1, helt uenig)	33,70 (N=31)	-4,818	<0,001
Ja (Alle som svarte 5, helt enig)	37,24 (N=50)		

I tabell 5 ser vi at de som svarte ja hadde en høyere gjennomsnittsskåre (37,24) enn de som svarte nei (33,70). T-verdien har en signifikans på <0,001, noe som indikerer at det med 99 % sikkerhet er en tilsvarende forskjell i populasjonen. Hypotesen styrkes dermed av funnene.

Henger typen motivasjon også sammen med hvor høyt søkeren prioriterte sykepleierstudiet? Abrahamsen (2008) hevder at verdier innenfor altruisme står sterkere hos personer i omsorgsykker og sosialt arbeid enn hos studenter innenfor ingeniørfag og journalistikk. Vi ønsker å se om altruistiske verdier og holdninger står sterkere hos studenter som har sykepleierstudiet som sitt førstevalg, fordi vi antar at det vitner om en tydelig altruistisk verdiprioritering. Vi

formulerer følgende hypotese (H6): *Studenter som hadde sykepleierstudiet som sitt førstevalg er mer altruistisk motivert enn andre.*

Tabell 6.

	Gjennomsnittskåre på altruisme-indeksen	T-verdi	T-signifikans (énsidig test)
Førstevalg	35,55 (N=90)	0,927	0,178
Ikke førstevalg	34,36 (N=11)		

I tabell 6 ser vi at de som hadde studiet som sitt førstevalg har en høyere gjennomsnittskåre (35,5) enn de øvrige (34,36). Imidlertid er t-verdiens signifikans (0,178). Det er derfor ikke grunnlag for å konkludere med at det er en tilsvarende forskjell i populasjonen. Hypotesen er altså falsifisert.

Diskusjon

Strukturen i diskusjonen følger de seks hypotesene som er presentert i funnanalysen. Den første hypotesen ble falsifisert, ettersom dagens sykepleierstudenter ikke er mer motivert av egennytte enn av altruisme. Funnene våre samsvarer til en viss grad med nyere forskning som ser på motivasjonen hos norske studenter (Lengard, 2018). I Camilla Lengards masteroppgave fremkommer det at indre motivasjonsfaktorer, som å hjelpe andre og ha en interessant og samfunnsnyttig jobb, var viktigere enn sikkerhet mot arbeidsløshet og muligheter til å avansere. I Timmins et al. (2018, s. 3695) sin studie av irske studenter fant de at tross påstander om at dagens sykepleierstudenter har endret sine verdier og blitt mindre opptatt av personlig omsorg enn før, synes studentene fortsatt at ærlighet og altruisme er viktige verdier. Samtidig fant forskerne at når det oppstår konflikt mellom ulike verdier i sykepleien, kan studentene likevel prioritere profesjonalitet fremfor altruisme.

Mange har hevdet at de unge i dag er mer opptatt av egennytte enn tidligere generasjoner (Busch et al., 2011; Dæhlen & Abrahamsen, 2008), men det synes ikke å dempe de altruistiske holdningene bak det å velge en sykepleierutdanning. Dæhlen og Abrahamsen (2008) kartla jobbverdier hos ulike yrkesgrupper og fant at sykepleierstudenter er den gruppen som er mest opptatt av «å hjelpe andre», sammenlignet med lærere, fysioterapeuter, ingeniører og journalister. Den sterke profesjonsidentiteten kan se ut til å være et stabilt trekk over tid, ved at studiet tiltrekker seg individer med holdninger som empati og omsorg for andre, i tråd med yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere (Norsk Sykepleierforbund, 2023). Dette funnet sammenfaller med en studie som undersøkte nivået av altruisme hos sykepleierstudenter i Albania (Kraja et al., 2024). Studien fant at bachelorstudenter i sykepleie hadde høyere grad av altruisme enn studenter innenfor jordmorstudiet, fysioterapi og helsepsykologi, og det var avgjørende for sykepleierstudentenes valg av profesjon.

Den andre hypotesen ble heller ikke støttet, da vi finner at altruisme og egennytte ikke står i noe motsetningsforhold til hverandre. Tvert imot øker graden av egennytte med graden av altruisme, noe som tyder på at flere antatt motstridende motivasjoner godt kan være til stede samtidig. Det er i tråd med tidligere forskning som finner at sykepleierstudenter ikke opplever

en motsetning mellom altruistiske og egennyttige jobbverdier (Dæhlen & Abrahamsen, 2008). Våre funn underbygger Tveits (2008, s. 267) utsagn om «studentene ser ut til å kombinere et sterkt fokus på seg selv og sine behov og ønsker, med en rettethet mot andre og en tilslutning til sykepleieryrkets sterke omsorgsethos.» Tveit hevder at det er klare fordeler ved en balansert motivasjon, fordi det åpner opp for mangfoldet av motivasjonsressurser søkere kan ha når de orienterer seg mot sykepleieryrket.

Den tredje hypotesen ble falsifisert, da eldre studenter ikke var signifikant mer altruistisk motivert enn yngre. Studier har påpekt at det har skjedd en tydelig endring i verdiorientering hos de unge i dag, i retning av mer vekt på egenorienterte verdier som bedre balanse mellom jobb og fritid, egen karriereutvikling og mindre lojalitet til arbeidsplassen (Anderson et al., 2017). Funnene viser imidlertid at graden av altruisme er stabil. Den øker ikke med stigende alder. Dette står i kontrast til tidligere forskning som hevder at den unge generasjonen i dag er mindre altruistiske og mer egenorientert enn tidligere generasjoner (Anderson et al., 2017; Twenge et al., 2012).

Den fjerde hypotesen ble ikke underbygget, da kvinnelige sykepleierstudenter ikke var signifikant mer altruistisk motivert enn mannlige. Mange studier har problematisert kjønnsbalansen i sykepleieryrket (Maurud et al., 2022; Pedersen, 2022). Tidligere studier har hevdet at kvinner vektlegger verdier knyttet til altruisme, mens menn vektlegger verdier knyttet til egennytte (Skårbrevik, 2009). Çiftçi et al. (2021) finner at blant tyrkiske studenter er nivået av altruisme høyt hos begge kjønn, men høyest blant kvinner. Vår studie viser derimot at det i utvalget ikke er signifikant forskjell mellom kvinners og menns motivasjon for å søke sykepleierstudiet. Det må imidlertid legges til at mannlige søkere til sykepleieryrket muligens har en verdiorientering som ikke er typisk for menn generelt. Ettersom menn sjelden velger å studere sykepleie, kan det tenkes at de som gjør et slikt utdanningsvalg er særlig dedikert og bevisst. At mannlige sykepleierstudenter i utvalget vårt synes å ha lignende motivasjon som de kvinnelige, utelukker derfor ikke at flere menn ville søke opptak om yrket ble framstilt som mer «maskulint».

Den femte hypotesen støttes av resultatene idet vi finner en signifikant høyere grad av altruisme hos sykepleierstudenter som har jobbet innenfor helse og omsorg før studiet. Det stemmer med tidligere forskning som hevder at de studentene ofte har dannet en yrkesidentitet og forståelse for at omsorgstenkningen står sentralt i yrket (Caspersen, 2006; Tveit, 2001).

Den sjettede hypotesen ble derimot falsifisert, da de som hadde sykepleierstudiet som sitt førstevalg ikke var signifikant mer altruistisk motivert enn andre sykepleierstudenter. Funnene viser en forskjell som samsvarer med hypotesen, men forskjellen er liten. Typen motivasjon synes dermed ikke å variere ut fra hvor høyt studentene prioriterte sykepleierstudiet da de søkte.

Konklusjon

Denne studiens hensikt har vært å gi nærmere innsikt i hva som i dag er den primære motivasjonen for å søke sykepleierutdanning, og om det er forskjeller i motivasjonen til ulike grupper søkere. Funnene viser at studentene i stor grad motiveres av prososiale holdninger som empati og omsorg for andre, kombinert med vekt på egne behov og ønsker. Graden av egennytte øker i takt med graden av altruisme, noe som står i kontrast til påstander om at økende egenorientering reduserer betydningen av altruistisk motivasjon. Studien viser også at

det i utvalget i liten grad er forskjeller mellom ulike grupper søkere. Våre funn illustrerer at de som velger å søke seg til sykepleierstudiet er en forholdsvis homogen gruppe som har en klar altruistisk motivasjon for utdanningsvalg samtidig som de tar egenorienterte hensyn.

Søkertallene til studiet viser samtidig at det er en klar nedgang i søkere over år. En kan derfor spørre seg om det har skjedd en verdiendring i samfunnet over tid, der andelen ungdom med en tydelig altruistisk motivasjon er synkende. Deltakerne i vår studie la stor vekt på altruistiske verdier, og en antakelse kan være at de som søker sykepleierstudiet kanskje i større grad enn tidligere utgjør en særegen gruppe. En annen forklaring på lave søkertall kan være at det har vært en lang periode med lav arbeidsledighet. Det kan ha bidratt til at tradisjonelle argumenter for å søke sykepleierstudiet, som jobbsikkerhet og trygghet, i mindre grad har styrt ungdoms utdanningsvalg de siste årene. Dersom arbeidsledigheten øker kan det derfor tenkes at søkertallene stiger, uavhengig av endringer i verdiorientering. Studien kan bidra til en diskusjon om hvordan rekrutteringsarbeidet til yrket bør innrettes videre. Ved å fremheve de altruistiske aspektene ved sykepleiefaget, kan rekrutteringskampanjer appellere til personer som er genuint interessert i å gjøre en forskjell i andre menneskers liv. Samtidig er det avgjørende å være tydelig med hensyn til de egenorienterte fordelene forbundet med en karriere innen sykepleie, som jobbstabilitet, ulike karriereveier og muligheter for profesjonell vekst.

Det er viktig å presisere at denne studien kun er utført blant sykepleierstudenter ved to utdanningsinstitusjoner. Fremtidig forskning kan utvide omfanget av undersøkelsen ved å bruke et større utvalg sykepleierstudenter fra ulike utdanningsinstitusjoner, eventuelt også komparative studier fra forskjellige land, også utenfor Europa. I tillegg kan kvalitative intervjuer gi en dypere forståelse av motivasjonen bak sykepleierstudenters studievalg og avdekke mer nyanserte faktorer som kan påvirke deres beslutningsprosess. Et annet interessant tema for videre forskning er å undersøke hva enda yngre mennesker av begge kjønn tenker om sykepleieryrket og sine egne motiver for kommende yrkesvalg. Nye studier kan også ta for seg det større ungdomskulturelle bildet, og undersøke hvordan de unges verdier utvikler seg over tid. Særlig innslaget av altruisme i ulike årskull kan antas å indirekte si noe om potensialet for å rekruttere sykepleiere. Hvis egenorientering forsterkes blant unge mennesker, mens altruisme svekkes, kan man forvente enda større utfordringer med rekruttering av sykepleierstudenter i årene som kommer. En slik situasjon vil medføre behov for ytterligere nytenkning med hensyn til hvordan yrket skal gjøres attraktivt for nye generasjoner ungdom.

Forfatterbiografi

Baard Herman Borge er knyttet til Master i ledelse (erfaringsbasert), der han underviser i kvantitativ forskningsmetode, og veileder studenter som skriver masteroppgave. Forskningsmessig har han varierte interesser, inkludert organisasjon og ledelse, men de fleste av hans publikasjoner kombinerer statsvitenskap, nyere historie og rettsvitenskap.

Grete Hagebakken er førsteamanuensis i organisasjon og ledelse ved Handelshøgskolen, UiT Norges arktiske universitet. Grete er ansvarlig for videreutdanningen i Praktisk prosjektledelse. Hennes forskningsinteresser er primært innenfor ledelse og prosjektledelse i offentlig sektor.

Cathrine Lindrupsen er sykepleier og master i ledelse. Hun er ansatt som ass. seksjonssykepleier ved UNN Harstad og har fokus på høy kvalitet på pasientbehandling og pasientsikkerhet i operasjonsavdelingen. Hun har stor interesse for fremtidens operasjonsplanlegging, oppgaveglidning og hvordan benytte ressurser mest hensiktsmessig.

Sunniva Dahl Thorsen er sykepleier og master i ledelse. Hun er ansatt som prosjektleder i NHC - Norlandia health & care group og har et sterkt engasjement for å skape et bærekraftig arbeidsmiljø gjennom utvikling og innovasjon i tjenesten. Hun arbeider systematisk med tiltak for å rekruttere og beholde helsepersonell, blant annet gjennom løsninger som kombinerer tjenesteutvikling, tjenstedesign og offentlig-privat samarbeid. Dette innebærer både strategisk utvikling av tjenester og en brukersentrert tilnærming for å sikre høy kvalitet og effektivitet gjennom hele tjenestereisen.

Referanser

- Abrahamsen, B. (2008). Profesjoner og karrierer. I A. Molander & L. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (s. 333-351). Universitetsforlaget.
- Ait Ali, D., Ncila, O., Ouhhamou, S., Rizzo, A., Chirico, F., & Khabbache, H. (2024). Motivations driving career choices: Insights from a study among nursing Students. *SAGE Open Nursing*, 10, 1–11. <https://doi.org/10.1177/2377960824125587610.1177/23779608241255876>
- Anderson, H.J., Baur, J.E., Griffith, J.A., & Buckley, M.R. (2017). What works for you may not work for (Gen)me: Limitations of present leadership theories for the new generation. *The Leadership Quarterly*, 28(1), 245–60. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2016.08.001>
- Berge, H.H., & Eilertsen, G. (2020). Beholde og rekruttere sykepleiere til sykehjem - en kvalitativ studie av avdelingssykepleieres erfaringer. *Nordisk tidsskrift for helseforskning*, 16(1), 1-21. <https://doi.org/10.7557/14.4648>
- Bernadino, A.O., Coriolano-Marinus, M.W.L., Santos, A.H.S., Cavalcanti, A.M.T.S., & Lima, L.S. (2018). Motivation of nursing students and their influence in the teaching-learning process. *Texto Contexto Enferm*, 27(1). e1900016. <http://doi.org/10.1590/0104-070720180001900016>
- Busch, T., Johnsen, E., Klausen, K.K., & Vanebo, J.O. (2011). *Modernisering av offentlig sektor: Trender, ideer og praksiser* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Caspersen, J. (200). *Kallet eller dannet? Motivasjon og yrkessosialisering hos sykepleiere og lærere*. Høgskolen i Oslo. HiO-rapport nr. 5. Tilgjengelig fra: <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-12082>
- Christensen, T., & Lægreid, P. (2007). Introduction: Theoretical approach and research questions. In T. Christensen & P. Lægreid (Eds.), *Transcending new public management: The transformation of public sector reforms* (s. 2-16). Routledge.
- Çiftçi, B., Noyan, E. N., & Yildiz, G.N. (2021). How important is altruism to nursing students? *Perspectives in Psychiatric Care*, 58(4), 1776-1785. Wiley Online Library. <https://doi.org/10.1111/ppc.12987>
- Cropanzano, R., Goldman, B., & Folger, R. (2005). Self-interest: Defining and understanding a human motive. *Journal of Organizational Behavior*, 26(8), 985-991. <https://doi.org/10.1002/job.353>
- Direktorat for høyere utdanning og kompetanse. *Hovedopptak til høyere utdanning ved universiteter og høyskoler*. (2023, juli). [HK-dir](https://www.hk-dir.no/) | [HK-dir](https://www.hk-dir.no/)

- Dæhlen, M., & Abrahamsen, B. (2008). Velferdsstatens profesjoner: Mellom altruisme og egennytte. Jobbverdier blant fremtidige profesjonsutøvere. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 11(3), 150-165.
- Flinkman, M., & Sälienterä S. (2015). Early career experiences and perceptions: A qualitative exploration of the turn-over of young, registered nurses and intention to leave the nursing profession in Finland. *Journal of Nursing Management*, 23(8), 1050-1057. <https://doi.org/10.1111/jonm.12251>
- Gol, I. (2018). Nursing students' attitudes towards the nursing profession in relation to their altruism levels. *International Journal of Caring Sciences*, 11(2), 663-671. URL: [5_gol_original_10_2](https://doi.org/10.1111/jonm.12251)
- Gu, X., Yang, Y., & Zhou I. (2023). Perception and experience of altruism in graduate nursing Students. *Nursing ethics*, 30(7-8), 1125-1137. <https://doi.org/10.1177/09697330231161681>
- Hegertun, R.W. (2023, 5. februar). Vi må fremsnakke sykepleieryrket samtidig som vi fremmer rettigheter og lønnskrav. *Sykepleien*. <https://sykepleien.no/meninger/2023/02/vi-ma-fremsnakke-sykepleieryrket-samtidig-som-vi-fremmer-rettigheter-og-lonnskrav>
- Hellevik, O. (2015). Hva betyr respondentbortfallet i intervjuundersøkelser? *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 56(2), 211-229. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2015-02-04>
- Jacobsen, D.I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Hjemås, G., & Syse A. (2023). Hvor blir det av sykepleierne? En registerbasert analyse. *Sykepleien Forskning*, 18(93304):e-93304. <https://doi.org/10.4220/Sykepleienf.2023.93304>
- Kraja, J., Fresku, E., & Xhakollari, L. (2024). Altruistic values among students of nursing, midwifery, physiotherapy, and health psychology: Across-sectional study. *Medical Perspectives*, 29(2), 123-132. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2024.2.307603>
- Kraja, J., Shabani, Z., Ramaj, A., & Podvorica, E. (2022). Student's reasons of choosing the bachelor study program in nursing. *Macedonian Journal of Medical Sciences*, 10(G), 445-54. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2022.9006>
- Kyllingstad, L., & Kristoffersen, M. (2022). Nyutdannede sykepleieres tanker om egen fremtid i sykepleieryrket. *Nordisk sykeplejeforskning*, 12(4), 1-14, <https://doi.org/10.18261/nsf.12.4.5>
- Lengard, C. (2018). *Motivasjon hos sykepleiestudenter*. Masteroppgave, Fakultet for helsefag Institutt for sykepleie og helsefremmende arbeid. Oslo Met. <https://hdl.handle.net/10642/6156>
- Lillemyr, O.F. (2007). *Motivasjon og selvforståelse*. Universitetsforlaget.
- Martinsen, K. (2000). *Øyet og kallet*. Fagbokforlaget.
- Maurud, S., Børøysund, E., & Moen, A. (2022). Gender and ethnicity's influence on first-year students' educational motivation and career expectations: A cross-sectional study. *Nursing Open*, 9(3), 1667-1678. <https://doi.org/10.1002/nop2.1191>
- Mäenpää, K.; Järvenoja, H., Peltonen, J., & Pyhältö, K. (2020). Nursing students' motivation regulation strategies in blended learning: A qualitative study. *Nursing & Health Sciences*, 22(3): 602-611. Wiley Online Library. <https://doi.org/10.1111/nhs.12702>
- Miller, D. (1999). The norm of self-interest. *The American Psychologist*, 54(12), 1053-1060. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.12.1053>
- Nav. (2021, 10. mars). *Bedriftsundersøkelsen*. Nav, Arbeids- og velferdsetaten. [oppdatert 08.05.2023. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeidog-velferd/bedriftsundersokelsen>.)

- Nilsson, K.E., & Warrén Stomberg, M.I. (2008). Nursing students motivation toward their studies: A survey study. *BMC Nursing* 7 (6), 1-7. <https://doi.org/10.1186/1472-6955-7-6>
- Norsk sykepleierforbund. (2023). *Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere*. <https://www.nsf.no/group/725/yrkesetiske-retningslinjer-sykepleiere>
- Parker, V., Giles, M., Lantry, G., & McMillan, M. (2014). New graduates' nurses' orientation experiences in their first year of practice. *Nurse Education Today*, 34(1),150-156. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2012.07.003>
- Pedersen, M. L. (2022). Mangler der mænd eller mennesker i sygeplejen? *Nordisk sygeplejeforskning*, 12(4), 1-9. <https://doi.org/10.18261/nsf.12.4.2>
- Shakurnia, A., Alijani, H., Khajeali, N., & NiakanKalhori, S. R. (2015). Nursing students motivations and satisfaction. Do the motivation and satisfaction of nursing students change during their study years? *Journal of Health, Medicine and Nursing*, 13, 28-35. [Nursing students motivations and satisfaction, Do the motivation and satisfaction of nursing students change during their study years? | Shakurnia | Journal of Health, Medicine and Nursing](https://doi.org/10.1186/1472-6955-7-6)
- Skjøstad, O., Hjemås, G., & Beyrer S. (2019). *En av 5 nyutdanna sykepleiere jobber ikke i helsetjenesten*. Statistisk sentralbyrå. (Hentet 13. oktober 2023 fra: [1 av 5 nyutdanna sykepleiere jobber ikke i helsetjenesten - SSB](https://www.ssb.no/1-av-5-nyutdanna-sykepleiere-jobber-ikke-i-helsetjenesten))
- Skårbrevik, K.J. (2009). Verdiar og yrkesval. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 93(2),110-121. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2009-02-04>
- SPSS Inc. Released 2009. PASW Statistics for Windows, Version 18.0. SPSS Inc.
- Timmins, F., King, C. de Vries, J., Johnson, M., Cullen, J. G., & Haigh, C. (2018). Altruism, honesty and religiosity in nursing students. *Journal of Clinical Nursing*, 27(19-20), 3687-3698. Wiley Online Library. <https://doi.org/10.1111/jocn.14374>
- Thrane, C. (2023). *Doing statistical analysis: A student's guide to quantitative research*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003252559>
- Tveit, B. (2001). Yrkesmotivasjon i sykepleie. En studie av sykepleieres motivasjon, identitet og legitimeringsforsøk i det senmoderne samfunnet. *HiO-rapport* (11). OsloMet – storbyuniversitetet. [Yrkesmotivasjon i sykepleie : en studie av sykepleieres motivasjon, identitet og legitimeringsforsøk i det senmoderne samfunnet](https://www.oslomet.no/yrkesmotivasjon-i-sykepleie)
- Tveit, B. (2008). Ny ungdom i gammelt yrke - en studie av sykepleierstudentenes motivasjon og fagidentitet i møte med en tradisjonstung utdanning [doktoravhandling]. OsloMet-storbyuniversitetet. [Resultat #604624 - Ny ungdom i gammelt yrke - en studie av sykepleierstudenters motivasjon og fagidentitet i møte med en tradisjonstung utdanning - Cristin](https://www.oslomet.no/ny-ungdom-i-gammelt-yrke)
- Twenge, J.M., Campbell, W.K., & Freeman, E.C. (2012). Generational differences in young adults' life goals, concern for others, and civic orientation, 1966–2009. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102, 1045–1062. <https://doi.org/10.1037/a0027408>
- Wilson, D.S. (2015). *Finnes altruisme? Kultur, gener og andres velferd*. Cappelen Damm.
- Wolf, C., Joye, D., Smith, T., & Fu, Y. (2016). *The SAGE handbook of survey methodology*. SAGE <https://doi.org/10.4135/9781473957893>